

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТА НІМЕЦЬКІ МОВНІ ІНТЕРЕСИ

Марія Кирилюк
(Умань, Україна)

У Європейському Союзі (ЄС) постійно підкреслюється значення багатомовності як свідчення мовної та культурної різноманітності Європи. Сьогодні загальна чисельність населення країн ЄС становить близько 500 млн. людей, котрі розмовляють на майже 80 мовах, не враховуючи мов численних мігрантів. Ця культурна та мовна різноманітність є неймовірним капіталом, котрий слід плекати та захищати : « ... *die sprachliche Vielfalt ist eines der charakteristischen Merkmale der Europäischen Union. Die Beibehaltung der Vielzahl der Unionssprachen ist Grundprinzip der EU.* » [3, с. 111].

Втім багатомовність декларується як принцип мовної політики на світовому рівні і є скоріше правилом аніж винятком як стосовно держави, так і особистості. В Європі індивідуальна багатомовність особливо посилилася в останні десятиліття у зв'язку зі зростанням міграційних процесів. При цьому щонайменше двомовними виявляються скоріше представники мовних меншин, оскільки вони потребують мови більшості, які, однак, є досить малочисельними і не можуть впливати на реальну ситуацію індивідуальної багатомовності у всеєвропейському масштабі [3, с.115].

З метою з'ясування стану справ із багатомовністю громадян ЄС проводяться їх систематичні опитування, коли респонденти самі оцінюють власну іншомовну компетенцію (*Eurobarometer Spezial*). За даними таких досліджень, лише кожен десятий із опитаних може похвалитися володінням трьома іноземними мовами, кожен четвертий щонайменше двома, а дещо більше половини можуть спілкуватися щонайменше однією іноземною мовою, переважно англійською [3, с. 116]. Відзначається також, що іншомовна компетенція європейців розподіляється територіально нерівномірно : на заході (у Великобританії, Ірландії), на півдні (в Іспанії, Португалії, Італії), а також в

Угорщині індивідуальна багатомовність громадян є невисокою. Із соціодемографічної точки зору багатомовний європейець характеризується як молодий; добре освічений або такий, що ще навчається; народився в іншій країні, аніж перебуває; використовує іноземну мову в професійних цілях та мотивований до навчання [3; 5].

Досить очікуваним є підтвердження того факту, що найважливішою іноземною мовою визнається опитуваними англійська, а уже потім обираються інші : німецька, французька чи іспанська. Разом з тим мотивація європейців до вивчення іноземних мов є незначною : бракує часу, стимулу, вивчення потребує коштів, оскільки лише в школі вони вивчаються безкоштовно, хоча при цьому визнається, що вивчення іноземної мови є корисним.

Насправді володіння іноземними мовами є для громадян сучасної Європи не тільки бажаним, але й необхідним. При цьому володіння лише однією іноземною мовою, якою нині є переважно англійська, не забезпечує повною мірою бажаної мовної різноманітності. Важливості в цьому контексті набуває друга (третя, четверта) іноземна мова, якою стають інші європейські мови, в першу чергу німецька, французька, а останнім часом набуває все більшого поширення, як друга іноземна мова, іспанська.

Щодо німецької мови (НМ), то, як відомо, вона найчастіше є рідною мовою для європейських громадян і як ніяка інша європейська мова не визнана офіційною в такій кількості країн Європи. Однак, на відміну від англійської, французької та іспанської НМ є суто європейською, а не світовою мовою [3, с. 113].

Стосовно власне німецьких мовних інтересів в руслі політики підтримки багатомовності, то тут дослідниками констатуються як позитивна тенденція помітні ознаки зростаючого інтересу німців до своєї власної мови [4, с.134], які проявляється зокрема в зусиллях, спрямованих на розвиток та унормування літературної мови (*Hochdeutsch*). Свідченням небайдужості до чистоти німецької мови може бути активність в боротьбі із засиллям англіцизмів, що є домінуючою темою в діяльності багаточисельної за своїм складом Спілки

німецької мови (*Verein Deutsche Sprache*) [4, с.135]. Разом з тим, враховуючи зростаючу тенденцію використання англійської мови як єдиної мови міжнародного спілкування, їй надається перевага перед іншими як першій іноземній мові. При цьому сповідується прийнята в ЄС як принцип індивідуальної багатомовності європейців модель *M + 2 Fremdsprachen* (рідна мова плюс дві іноземних).

Якщо панування англійської, як першої іноземної мови, визнається беззаперечним, то своєрідний територіальний розподіл між іншими мовами як другої іноземної бачиться як пріоритетний для німецької у північних та східних, а для французької у західних та південних регіонах Європи. Так, наприклад, НМ все більше втрачає свої позиції в Бельгії та Нідерландах, перестаючи бути обов'язковим предметом у вишах, а присутня у статусі лише третьої іноземної мови [3, с. 121]. Студенти, які орієнтуються на кар'єрний ріст, роблять вибір скоріше на користь англійської та французької, оцінюючи НМ як менш важливу з точки зору їх життєвих перспектив.

В Східній Європі, зокрема в Угорщині та Чехії, НМ має більше шансів бути обраною як друга іноземна мова, поступаючись в престижності, знов таки, передусім англійській. В умовах домінування англійської мови НМ має виборювати статус другої іноземної в конкурентній боротьбі з російською, іспанською, французькою та італійською мовами [1; 2].

Дослідники, які зацікавлені в поліпшенні ситуації з НМ як іноземною в сусідніх з німецькомовними країнами, вважають за необхідне переглянути існуюче ставлення до англійської першості і розглядати відношення німецької мови до англійської не через призму суперництва, а як функціональне взаємодоповнення. Якщо англійська мова виступає домінуючою у всьому світі як *Lingua franca* сучасності, то німецька мова має усі підстави стати регіональним засобом комунікації між країнами центру та сходу Європи, що зумовлено історично і підтверджено мовними та культурними традиціями регіону [там же].

Таким чином, можна констатувати, що німецькі мовні інтереси як у внутрішньому, так і у зовнішньому векторі відповідають мовній політиці ЄС, спрямованій на підтримку багатомовності, що засвідчується посиленням уваги до проблем унормування та функціонування власної мови, всіляким утвердженням її престижу та забезпеченням привабливості як іноземної в Європі та світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kostrzewa, Frank. Die Situation der deutschen Sprache in Ungarn / Frank Kostrzewa // Der Sprachdienst. 56. Jg., 2012, H.2. - S. 66-70.
2. Lopuchovska, Vlasta A. Deutsch als Fremdsprache in Tschechien / Vlasta A. Lopuchovska // Der Sprachdienst. 56. Jg., 2012, H.6. - S. 265-272.
3. Lutjeharms, Madeline. Mehrsprachigkeit und Spracherwerb aus Brüsseler Sicht / Madeline Lutjeharms // Muttersprache 117. Jg., 2007, H.2, S. 110-123.
4. Stickel, Gerhard. Deutsche und europäische sprachliche Interessen / Gerhard Stickel // Muttersprache 117. Jg., 2007, H.2, S. 134-144.
5. http://ec.europa.education//doc/official/keydoc/act-lang/act_lang_de.pdf.